

Måleribranschens Semesterkassa
Box 17144
104 62 Stockholm

Tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204) – Ideell förenings behandling av personuppgifter för löneutbetalningsändamål

Datainspektionens beslut

Datainspektionen förelägger Måleribranschens Semesterkassa att upphöra med att lämna ut identifierbara personuppgifter till Svenska Målareförbundet i syfte att utgöra underlag för Målareförbundets statistik.

Ärendet avslutas.

Sammanfattning

Datainspektionen har efter ett klagomål granskat Måleribranschens Semesterkassas behandling av personuppgifter och funnit att den behandling som sker i syfte att tillgodose måleribranschens anställdas rätt till semesterlön är tillåten med stöd av en intresseavvägning enligt 10 § f) personuppgiftslagen. Behandling av uppgifter som samlats in för detta ändamål får också behandlas för att framställa avidentifierad statistik med stöd av 10 § d) och de grundläggande kraven i 9 §. Det är däremot inte tillåtet att lämna ut personuppgifter till Svenska Målareförbundet om personer som inte är medlemmar i förbundet för att utgöra underlag i Målareförbundets statistikframställning. Eftersom Semesterkassan inte har uppgift om vilka som är medlemmar eller inte bör inte några identifierbara personuppgifter lämnas ut. Detta hindrar dock inte att Semesterkassan lämnar ut avidentifierade uppgifter och statistik till Målareförbundet.

Redogörelse för tillsynsärendet

Datainspektionen har i ett klagomål uppmärksammat på Måleribranschens Semesterkassas behandling av personuppgifter. I klagomålet ifrågasattes bl.a.

att Semesterkassan, vilken drivs gemensamt av Målaremästarna och Svenska Målareförbundet, behandlar personuppgifter även om sådana arbetstagare som inte är medlemmar i Målareförbundet, att ändamålet med behandlingen är oklart angivet samt att behandlingen omfattar uppgifter som är känsliga enligt 13 § personuppgiftslagen.

Datainspektionen har inlett tillsyn mot Måleribranschens Semesterkassa som yttrat sig.

Måleribranschens Semesterkassa har uppgett bl.a. följande.

Mellan Målaremästarna och Svenska Målareförbundet har sedan 1955 träffats kollektivavtal om löner och anställningsvillkor i övrigt för anställda inom måleribranschen, s.k. riksavtal. Senast träffades ett sådant avtal den 28 april 2010 för tiden 1 april 2010 – 31 mars 2012. Svenska Målareförbundet har därutöver träffat avtal med Måleriföretagarna i Sverige och Fastigo om att deras medlemmar är skyldiga att tillämpa gällande riksavtal. Svenska Målareförbundet träffar vidare kollektivavtal (s.k. hängavtal till riksavtalet) med måleriföretag som inte tillhör någon arbetsgivarorganisation. Måleribranschens semesterkassa är en ideell förening bildad 1938 av Målaremästarna och Svenska Målareförbundet för ändamålet att vara betalningsmottagare av semesterlöner som inbetalas av måleriföretagen under intjänandeåret och utbetalas av Semesterkassan till de anställda året därpå. Motivet var att säkerställa målarna en avtalsenlig semester och semesterlön eftersom dåvarande lagstiftning inte var anpassad för de förutsättningar som gällde i måleribranschen.

Varje arbetsgivare ska enligt gällande riksavtal, till Måleribranschens Semesterkassa varje halvår i efterskott, redovisa och inbetala den semesterlön som tillkommer dess arbetstagare. Semesterkassans behandling av semesterlöner omfattar samtliga anställda målare i branschen oavsett organisationstillhörighet. Av Semesterkassans behandling av personuppgifter framgår därför inte några uppgifter om målarens medlemskap i Svenska Målareförbundet eller medlemskap i annan organisation.

Semesterkassans ändamål är vidare att administrera och förvalta medel som betalas in till kassan enligt kollektivavtalet och mellan huvudorganisationerna fastställd rutinbeskrivning samt för varje målare redovisa och inbetala skatt och sociala avgifter samt upprätta och till Skatteverket inge kontrolluppgift.

Måleribranschens Semesterkassa är att anse som personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter och den behandling som sker är nödvändig

för ändamålet med verksamheten, dvs. att säkerställa att de anställda får sin semesterlön i enlighet med semesterlagen (1977:480) samt för att fullgöra de krav som ställs av lagstiftaren och i av parterna tecknat riksavtal.

De uppgifter som behandlas är namn och personnummer, yrkeskod, tid och löneuppgifter, tidlönearbete, ackordsarbete, övertidsarbete samt totalt arbetade timmar och summa kronor. Därutöver behandlas uppgifter om övrig semesterlönegrundande inkomst, frånvarotimmar som är semesterlönegrundande för innevarande halvår respektive föregående halvår, frånvaro i kronor samt beräknad semesterlön, summa/transport, resekostnadsersättning och traktamente. Till Semesterkassan lämnas ingen redovisning eller information om de åtta olika slag av frånvaro som är semesterlönegrundande utan endast timmar och den lön som ligger till grund för beräkningen av semesterlön. Semesterkassan behandlar således samma uppgifter som varje arbetsgivare enligt lag är skyldig att göra men som med anpassning till förhållanden i måleribranschen överlåtits till Semesterkassan av Målaremästarna och Svenska Målareförbundet.

Semesterkassan är av den uppfattningen att personuppgifterna hanteras i enlighet med personuppgiftslagen och att behandlingen är tillåten enligt 10 § a) eftersom den sker för hantering av förmåner som grundar sig på ett riksavtal och därmed också utgör innehåll i det enskilda anställningsavtalet. Behandlingen är också tillåten enligt 10 § b) eftersom den sker för att fullgöra en rättslig skyldighet, dvs. betala ut rätt semesterlön enligt semesterlagen och gällande riksavtal. Den behandling som sker för att kontrollera att de arbetsgivare som är bundna av riksavtalet fullgör sin betalningsskyldighet samt för att framställa statistik som underlag i avtalsförhandlingar är tillåten enligt 10 § d), eftersom det är en arbetsuppgift av allmänt intresse. Semesterkassan anser slutligen att behandlingen också är tillåten med stöd av en intresseavvägning enligt 10 § f), eftersom ändamålet är att säkerställa att målarna erhåller sin berättigade semesterlön enligt lag och Semesterkassan bildats för detta ändamål på grund av de arbetsförhållanden som varit rådande i branschen.

Semesterkassan informerar de registrerade om personuppgiftsbehandlingen via sin hemsida. Varje år lämnar Semesterkassan dessutom ett semesterlönebesked till de registrerade. Både anställda och arbetsgivare kan dessutom få tillgång till uppgifter om sig själva respektive lämnade uppgifter via hemsidan med hjälp av ett personligt lösenord.

Semesterkassan behandlar också uppgifter för framställning av statistik som tillhandahålls Målaremästarna och Svenska Målareförbundet. Bl.a. tillställs Svenska Målareförbundet individbaserad information som underlag för löne-

statistik. Informationen innefattar både medlemmar i Målareförbundet och icke medlemmar eftersom Semesterkassan inte har några uppgifter om fackligt medlemskap och därmed inte kan selektera sådana uppgifter.

Skäl för beslutet

Datainspektionens ansvarsområde

Datainspektionen ska i sin tillsyn bidra till att behandlingen av personuppgifter inte medför otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet och säkerställa att reglerna för sådan behandling följs. Datainspektionens bedömning avser således endast frågan om Måleribranschens Semesterkassas personuppgiftsbehandling är förenlig med personuppgiftslagen.

Vem är personuppgiftsansvarig

Personuppgiftsansvarig är, enligt personuppgiftslagens definition i 3 §, den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandlingen av personuppgifter. Det är de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet som är avgörande, dvs. vem som faktiskt – med eller utan rätt – har bestämt över behandlingen som är personuppgiftsansvarig. Med behandling avses varje åtgärd eller serie av åtgärder som vidtas ifråga om personuppgifter, vare sig det sker på automatisk väg eller inte, t.ex. insamling, registrering, lagring, bearbetning, utlämnande m.m.

I ärendet har inte framförts något annat än att Måleribranschens Semesterkassa skulle vara personuppgiftsansvarig för den behandling som de utför i syfte att betala ut semesterlön, redovisa skatt och sociala avgifter samt statistikframställning. Datainspektionen gör inte någon annan bedömning.

Utöver den behandling som sker hos Semesterkassan bör dock varje enskilt måleriföretag i egenskap av arbetsgivare anses vara personuppgiftsansvarig för sin behandling av personuppgifter om sina respektive anställda. Det innebär att varje arbetsgivare också anses personuppgiftsansvarig för det utlämnande av uppgifter om egna anställda som sker till Semesterkassan.

Semesterkassans personuppgiftsbehandling för ändamålet att betala ut semesterlön

För att det överhuvudtaget ska vara tillåtet att behandla personuppgifter krävs att de grundläggande kraven i 9 § PuL är uppfyllda. Personuppgifter får exempelvis bara behandlas när det är lagligt och får bara samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål. Fler personuppgifter får inte behandlas än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen. Personuppgifter får dessutom bara behandlas i enlighet med god sed.

Datainspektionen bedömer att Semesterkassans behandling av personuppgifter för utbetalning av semesterlön är förenlig med de grundläggande kraven i 9 § b)- i) PuL. För att behandlingen ska anses laglig enligt 9 § a) måste den också kunna hänföras till något av de fall som anges i 10 §.

Enligt huvudregeln i 10 § krävs den enskildes samtycke för att det ska vara tillåtet att behandla personuppgifter. Undantag från kravet på samtycke har gjorts för behandling som är nödvändig för vissa i lagen angivna ändamål. Det kan t.ex. vara tillåtet att behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra ett avtal med den registrerade. Det kan röra sig om en arbetsgivares administration av ett anställningsavtal för beräkning av lön eller kostnadsersättningar. Sådana bestämmelser i kollektivavtal som flyter in i det enskilda anställningsavtalet får också beaktas. Andra bestämmelser i kollektivavtal kan däremot inte åberopas eftersom det måste vara fråga om att fullgöra ett avtal med den registrerade – den registrerade måste själv vara avtalspart. Om Semesterkassans behandling av personuppgifter enbart grundar sig på kollektivavtal och inte på enskilda anställningsavtal kan den inte anses ske med stöd av undantaget i 10 § a).

Personuppgifter får, enligt 10 § b), också behandlas när det är nödvändigt för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra rättsliga skyldigheter. Kollektivavtal reglerar i och för sig olika förhållanden på arbetsmarknaden men skyldigheter enligt kollektivavtal är enligt Datainspektionens bedömning inte sådana skyldigheter som avses med bestämmelsen. Med rättsliga skyldigheter avses istället skyldigheter som grundas på författningsbestämmelser eller myndighetsbeslut. Kollektivavtal utgör inte heller sådan lag eller förordning som enligt 2 § PuL gäller före personuppgiftslagen. Undantaget i 10 § b) är således inte heller tillämpligt för Semesterkassans behandling.

Personuppgifter får även behandlas om det är nödvändigt för att utföra en arbetsuppgift av allmänt intresse enligt 10 § d). Mot bakgrund av vad som sagts om denna grund i förarbetena till personuppgiftslagen och i praxis, kan Semesterkassans personuppgiftsbehandling för att betala ut semesterlön inte anses utgöra en arbetsuppgift av allmänt intresse i den mening som avses i 10 § d).

Personuppgifter kan slutligen också behandlas med stöd av en intresseavvägning enligt 10 § f). Om behandlingen är nödvändig för ett ändamål som rör ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige får den genomföras under förutsättning att detta intresse väger tyngre än den enskildes intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten.

Mellan Svenska Målareförbundet och Målaremästarna, samt vissa andra organisationer, har avtalats att utbetalning av semesterlön ska ske genom Semesterkassans försorg. Datainspektionen har inte att pröva kollektivavtalets innehåll i denna del utan endast lagligheten av den personuppgiftsbehandling som sker. Semesterkassan är en ideell förening som bildats av arbetsgivar- och arbetstagarorganisationen gemensamt. De kategorier av uppgifter som Semesterkassan behandlar får anses nödvändiga för att uppfylla detta ändamål.

Datainspektionen har i ett tidigare tillsynsärende mot Svenska Byggnadsarbetareförbundet (dnr 498-2007) ansett att förbundet inte kunde stödja sin behandling av personuppgifter avseende icke medlemmar (om bl.a. löner), för lönegransknings- och statistikändamål, på en intresseavvägning. Anledningen var det starka skyddsvärde som enskilda löneuppgifter anses ha och att det måste anses utgöra ett otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet att tvinga honom/henne att lämna sådana uppgifter till en organisation som han/hon valt att stå utanför. Datainspektionen ansåg att en sådan behandling istället borde stödja sig på huvudregeln i 10 §, dvs. samtycke. Datainspektionens beslut har fastställts av Länsrätten i Stockholms län (numera Förvaltningsrätten i Stockholm).

I ett annat fall har Arbetsdomstolen (AD) ansett att Svenska Transportarbetareförbundets insamling och behandling av uppgifter om bl.a. lön, i enlighet med gällande kollektivavtal, kunde ske med stöd av en intresseavvägning enligt 10 § f) personuppgiftslagen (se dom 2010-12-01, mål nr A 241/09). Behandlingen avsåg även uppgifter om anställda som inte var medlemmar i förbundet. AD uttalade att en intresseavvägning ska göras efter en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Eftersom det var fråga om ett utlämnande av uppgifter endast i samband med ingåendet av anställningsavtal för kontroll av att anställningsvillkoren överensstämmer med kol-

lektivavtalet och då någon vidare behandling av uppgifterna inte skulle ske, ansåg domstolen att förbundets intresse kunde anses väga tyngre än utanförstående arbetstagares intresse av skydd för sin personliga integritet.

I Semesterkassans fall behandlas personuppgifter för att uppfylla arbetsgivarens skyldighet att betala ut semesterlön och de anställda får anses ha ett mycket starkt intresse av att Semesterkassan behandlar uppgifter för detta ändamål. Semesterkassans personuppgiftsbehandling för detta ändamål får därför anses berättigad samtidigt som den inte kan anses utgöra någon särskild risk för kränkning av de registrerades personliga integritet. Vid en samlad bedömning av omständigheterna i nu aktuellt fall finner Datainspektionen därför att Semesterkassans behandling av personuppgifter för att tillgodose de anställdas rätt till semesterlön kan anses tillåten med stöd av en intresseavvägning enligt 10 § f).

Semesterkassans personuppgiftsbehandling för ändamålet statistikframställning

Utöver den behandling som sker för att tillgodose anställdas rätt till semesterlön har Semesterkassan också uppgett att den behandlar personuppgifter för statistikframställning. Bl.a. lämnas uppgifter om enskildas namn, personnummer, arbetat tid samt lön till Målareförbundet som underlag för lönestatistik. Uppgiftslämnandet avser både personer som är medlemmar i Målareförbundet och personer som inte är medlemmar.

I enlighet med vad som angetts ovan om tillåten behandling enligt 10 § a) och b) anser Datainspektionen att behandling för statistikändamål inte kan stödjas på dessa bestämmelser. Enligt 10 § d) får personuppgifter behandlas om det är nödvändigt för att utföra en arbetsuppgift av allmänt intresse. Som exempel på sådana arbetsuppgifter har i förarbeten angetts arbetsmarknadsorganisationernas framställning av lönestatistik (SOU 1997:39, s 307). Att Semesterkassan behandlar personuppgifter som de redan har i syfte att ta fram aidentifierad statistik för att tillhandahålla arbetsmarknadens parter kan därför vara ett sådant allmänt intresse. Att lämna ut detaljerade personuppgifter om enskilda, till en organisation som dessa saknar anknytning till, för att där utgöra underlag för statistik, kan dock enligt Datainspektionens mening inte anses utgöra en arbetsuppgift av allmänt intresse i personuppgiftslagens mening. Semesterkassan har uppgett att de inte kan skilja ut vilka som är respektive inte är medlemmar i Målareförbundet. Undantaget i 10 § d) kan därför inte anses tillämpligt på Semesterkassans utlämnande av personuppgifter som underlag för lönestatistik till Svenska Målareförbundet.

Utlämnandet av personuppgifter till Målareförbundet kan inte heller anses tillåtet med stöd av en sådan intresseavvägning som anges i 10 § f). I enlighet med Datainspektionens beslut i tillsynsärendet mot Sveriges Byggnadsarbetareförbund (se ovan) kan ett rutinmässigt utlämnande till ett fackligt förbund av personuppgifter (bl.a. löneuppgifter) om icke medlemmar, för att bl.a. utgöra statistikunderlag, inte anses ske för ett intresse som väger tyngre än de enskildas intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten. Semesterkassan har inte möjlighet att skilja medlemmar i Målareförbundet från andra registrerade. Datainspektionen finner därför att identifierbara personuppgifter överhuvudtaget inte kan lämnas ut från Semesterkassan till Målareförbundet med stöd av 10 § f) för att där utgöra underlag för statistik, eftersom utlämnandet riskerar att innefatta uppgifter om personer som inte är medlemmar i förbundet.

Behandling av känsliga uppgifter

Enligt 13 § personuppgiftslagen avses med känsliga uppgifter sådana uppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening eller som rör hälsa eller sexualliv.

Bland de kategorier av uppgifter som arbetsgivare redovisar till Semesterkassan och som behandlas där ingår bl.a. semesterlönegrundande frånvarotimmar. Semesterkassan har uppgett att det endast är uppgifter om det antal timmar och lönebelopp som har betydelse för beräkningen av semesterlönen som redovisas och behandlas. Av de behandlade uppgifterna framgår inte närmare vilken av de semesterlönegrundande frånvaroorsaker som varit aktuella. Eftersom det inte går att sluta sig till något om enskilda personers hälsa eller andra känsliga uppgifter på den information som behandlas finner Datainspektionen att de uppgifter som Semesterkassan behandlar inte kan anses utgöra sådana uppgifter om hälsa eller andra uppgifter som avses i 13 §.

Sammanfattande bedömning

Datainspektionen finner att den personuppgiftsbehandling som sker hos Semesterkassan för att hantera utbetalning av semesterlön m.m. i enlighet med gällande kollektivavtal är tillåten med stöd av en intresseavvägning enligt 10 § f) personuppgiftslagen. Semesterkassans egen behandling av personuppgifter för att ta fram oidentifierad statistik är tillåten med stöd av 10 § d). Det är däremot inte tillåtet att lämna ut identifierbara personuppgifter om anställda och deras lön m.m. till Målareförbundet. Semesterkassan ska därför föreläggas att upphöra med sådant utlämnande.

Hur man överklagar

Om ni vill överklaga beslutet skall ni skriva till Datainspektionen. Ange i skrivelsen vilket beslut som överklagas och den ändring som ni begär. Inspektionen måste ha fått ert överklagande inom tre veckor från den dag ni fick ta del av beslutet, annars kan överklagandet inte prövas. Datainspektionen sänder överklagandet vidare till Förvaltningsrätten i Stockholm för prövning om inspektionen inte själv ändrar beslutet på det sätt ni har begärt.

Detta beslut har fattats av generaldirektören Göran Gräslund i närvaro av chefsjuristen Hans-Olof Lindblom, teamledaren Britt-Marie Wester och juristen Elisabeth Wallin, föredragande.

Göran Gräslund

Elisabeth Wallin

Kopia till:

Klaganden genom ombud